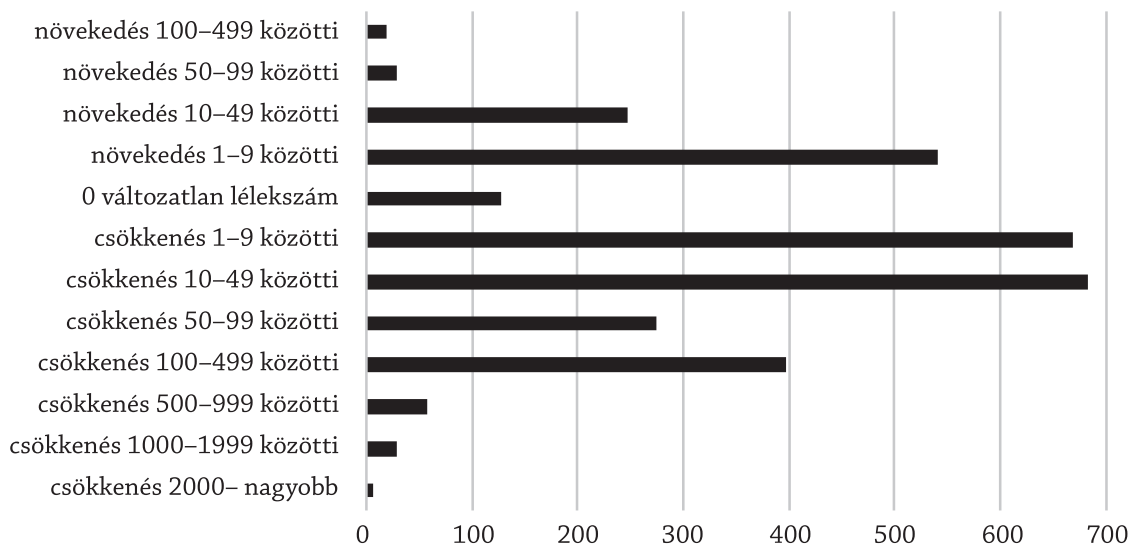

Rendhagyó vidékek a 2022-es népszámlálás vallási térképén: Pest és Győr-Moson-Sopron vármegye

A 2022-es magyarországi népszámlálás sok meglepetést okozott úgy a szakembereknek, mint az egyszerű érdeklődőknek. A meglepetések főként a vártnál nagyobb lélekszám csökkenések dimenziójában jelentkeztek. Meglepetést okozott a nagy lélekszám csökkenés. A vártnál lényegesen nagyobb volt az összlakosság népesség csökkenése. A vártnál lényegesen nagyobb volt a magukat római katolikusnak vallók lélekszám csökkenése és még sorolhatnánk az ilyen és hasonló mutatókat. A magukat reformátusoknak vallók lélekszámai is csökkentek, habár nem olyan drasztikus mértékben, mint a római katolikusoké. Erről a Confessio 2023/4. számában részletes elemzésben számoltam be. Van mégis néhány érdekes terület, település, ami az általános népesedési és vallásosági trendektől eltér. Az alábbiakban azokat a helyeket veszem számba, amelyek az általános trendekkel ellentétben növekvő református közösségeket tudnak felmutatni. Mert vannak ilyenek is.

17

*Magukat reformátusnak vallók lélekszám változása
2011 és 2022 között települések számában (1. ábra)*

©Csanády M. 2024. Forrás: KSH 2022.

A magukat az egyes felekezetekhez tartozóknak vallók száma és aránya nem egyenletesen, mindenhol eltérő mértékben csökkent. A 3155 magyarországi településből mindössze 155 olyan volt, ahol a római katolikusok száma nem csökkent. Ebből 14 olyan volt, ahol stagnált a római katolikusok lélekszáma, a többi 141 településben valamilyen mértékű növekedés volt 2011 óta. Semmi nem mutatja talán jobban a magyarországi római katolikus egyházban kialakult súlyos válságot, mint az, hogy a hagyományos protestáns felekezeteknél ezen helységek száma sokszorosa a római katolikusokénak. Az evangélikusok esetében 826 olyan település van, ahol azonos számú vagy több ember mondta, hogy az evangélikus egyházhoz tartozik, mint 11 évvel korábban. A reformátusok esetében még ennél is több, 964 ilyen település van. A különböző kis, más keresztyén felekezet, protestáns és neoprotestáns közösségek létszámnövekedése erősen lecsökkent az előző évtizedhez képest. Az előző évtizedben (2001–2011) még másfélszeresre növekedett (158% – 131 ezer fő) a létszámuk. Míg most (2011–2022) már csak kevesebb mint tíz százalékos (107%) volt a létszámnövekedésük. Természetesen ez a növekedés is erősen eltérő volt az ország különböző részeiben. Ezek a vallási közösségek korábban a nyugat- és a közép-dunántúli régióban nem voltak jelen, különösen nagy létszámmal 9-10 ezer fős volt a teljes lélekszámuk az egyes régiókban. Most viszont ezekben a térségekben erősödtek a leginkább.

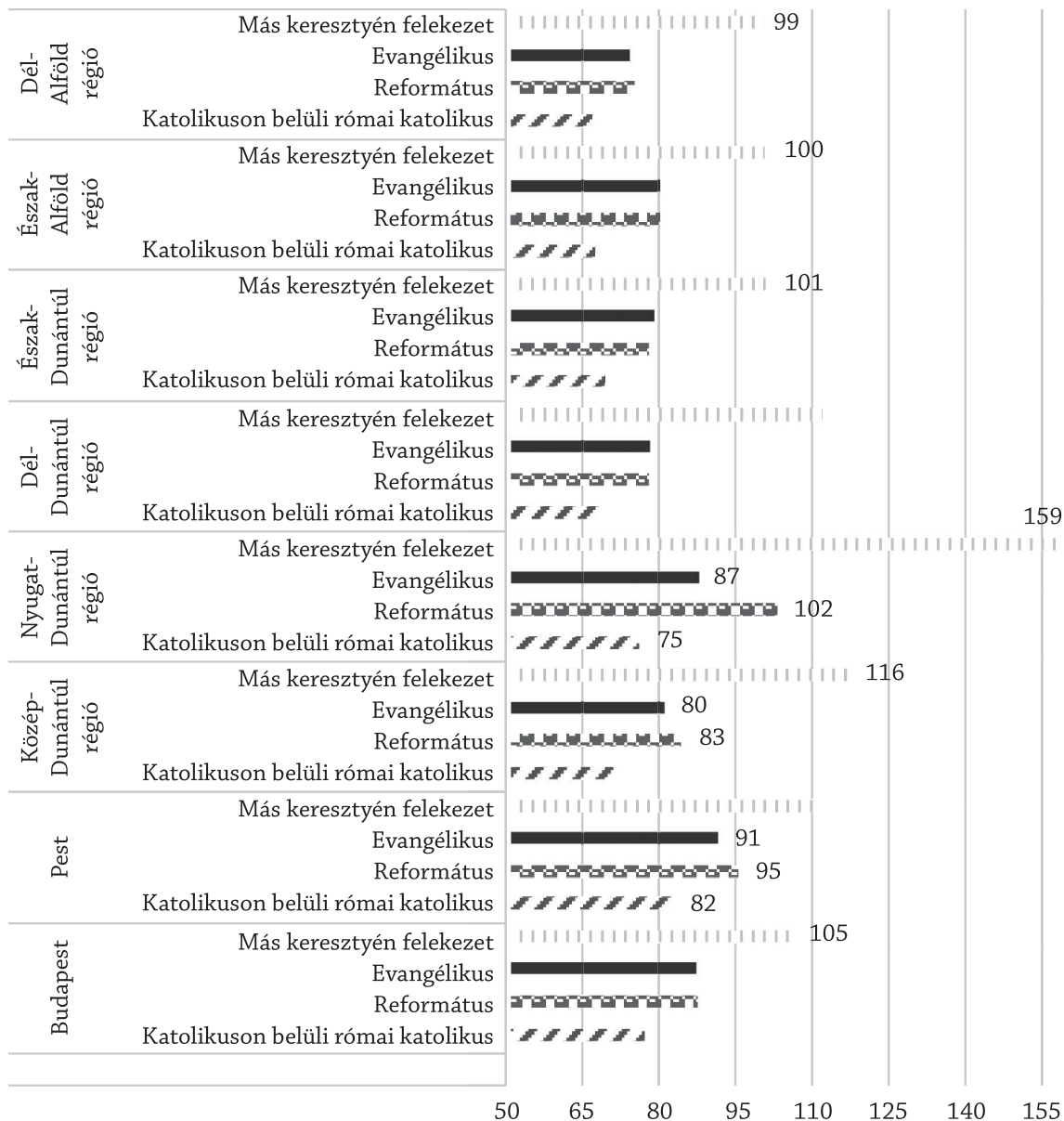
18

Az olvasóban felmerülhet a gondolat, hogy a dunántúli régiókban azért növekedett ilyen mértékig a kis protestáns és neoprotestáns felekezetek létszáma, mert itt általános népesedésvövedés volt a belső migráció következtében. A valóság viszont nem ez. A Pest vármegyei régiót leszámítva, minden más régióban csökkent a népesség, még úgy is, hogy 400 ezer főt utólag adtak hozzá a népszámláláson felvett adatokhoz az egyéb nyilvántartásokból.¹ A nyugat- és közép-dunántúli régióban is 1 és 2 százalékos népességcsökkenést mutatnak a KSH adatai.

Ezért a nyugat-dunántúli régióban bekövetkezett református, valamint a kis protestáns és neoprotestáns közösségek létszámnövekedése összetettebb okokkal magyarázandó, mint pusztán a belső vándorlás. Arról nem is beszélve, hogy ebben a régióban a római katolikus felekezet, a magukat római katolikusnak vallók egy negyedét (-25%) veszítette el. Az evangélikusok is csak valamivel kisebb csökkenést (-13%) könyvelhetnek el ebben a régióban, mint országosan (-18). Ráadásul ebben a régióban vannak a legnagyobb létszámban az evangélikusok. Hagyományosan az egyik legnagyobb evangélikus közösség él az országnak ebben a térségében. Győr, Sopron, Kőszeg, Szentgottárd a reformáció óta ragyogó evangélikus bástya.

Külön érdekes, hogy országosan a legnagyobb református lélekszámnövekedést felmutató 28 település közül 2 van, amelynek az össznépessége az elmúlt 11 évben nem mutatott növekedést, sőt valamelyest még csökkent is. Ezek Győr és Sopron. A többi 26 mind nőtt az elmúlt 11, sőt az elmúlt 21

A három történelmi és a más keresztyén felekezetek %-os arányának változása 2022-ben a 2011-es létszám százalékában Magyarországon Eu régióként (2. ábra)

©Csanády M. 2024. Forrás: KSH 2022.

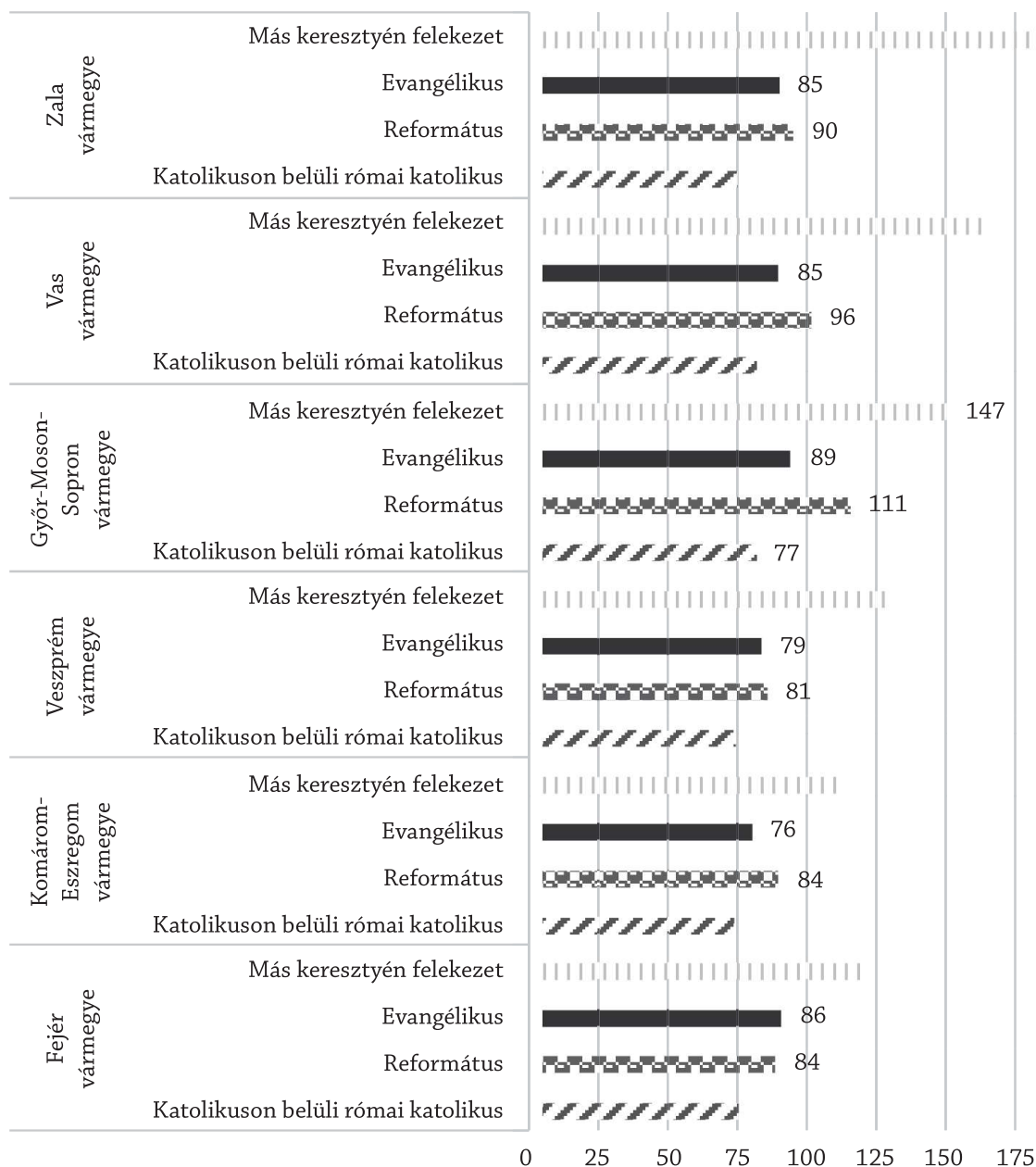
évben is. Az összes 50 főnél nagyobb, magát reformátusnak valló lélekszám-növekedést mutató település (48 ilyen van) közül további 13 összlakossága nőtt. A lista utolsó 9 településén viszont általános népességcsökkenés volt jellemző.

Amennyiben megyei bontásban vizsgáljuk meg a közép- és nyugat-dunántúli vármegyéket, akkor még tovább színesedik a kép. Pest vármegye mellett a hat legprosperálóbb vármegyében a reformátusok, Veszprém vármegyét leszámítva, az országos csökkenésnél, (-18%) vagy annál kisebb mértékű csökkenést vagy jelentős növekedést mutatnak fel. Még Veszprém vármegyében

is csak egy százalékkal nagyobb az átlagnál a csökkenés. Vas vármegye esetében a 2011-hez viszonyított 96% azért érdekes, mert ha figyelembe vesszük a 404 ezer fős a KSH adatfelvételhez utólag hozzáadott személyt és azt a tény, hogy nekik nincsen, mert nem lehet a vallásra vonatkozó nyilatkozata, és ezt hibahatárként kezeljük, akkor nagyon közel járunk a 2011-es lélekszámhoz.

További érdekesség, hogy a kis protestáns és neoproteštáns közösségek nem Győr-Moson-Sopron és Vas vármegyékben erősödtek a leginkább a Nyugat-Dunántúl régióban, hanem Zala vármegyében.

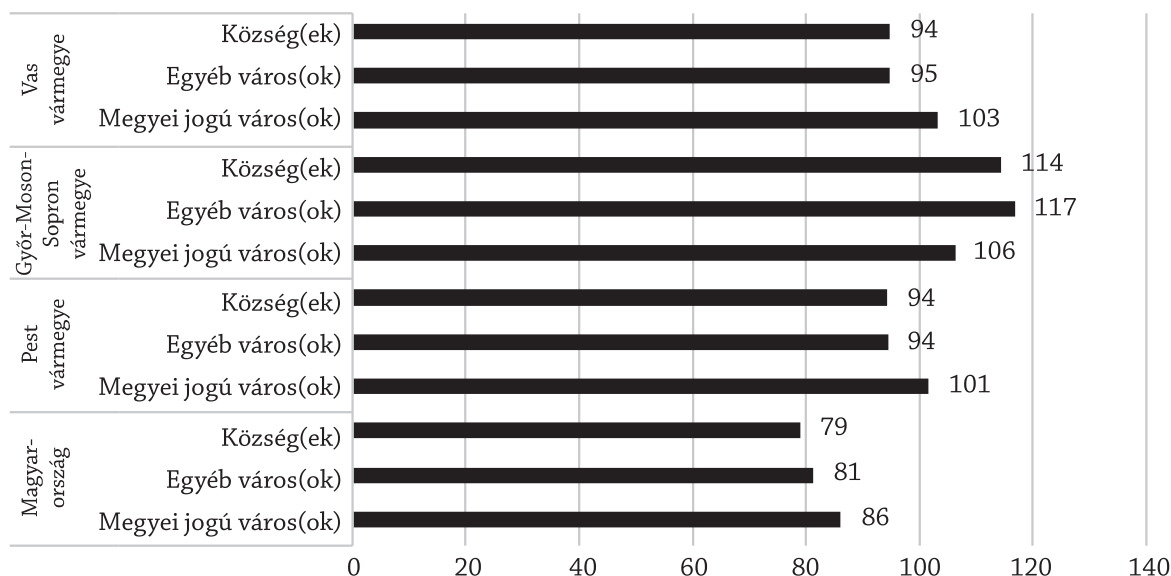
A három történelmi és a más keresztyén felekezetek %-os arányának változása 2022-ben a 2011-es létszám százalékában 6 vármegyében (3. ábra)

©Csanády M. 2024. Forrás: KSH 2022.

Még izgalmasabbá válik a kép, ha GyMS, Vas és Pest vármegyéket településtípusonként vizsgáljuk meg. Ebből a metszetből az látszik, hogy a megyei jogú városokban mind a három megyében növekedést mutatnak a reformátusok. Igaz, országosan is ebben a településtípusban a legkisebb a csökkenés (-14%). Egyedül GyMS vármegyében van két megyei jogú város Győr és Sopron, ahol összességében 6%-os volt a növekedés. Viszont Győr-Moson-Sopron vármegyében az egyéb városok kategóriában 17%-os, és a községek kategóriában 14%-os a növekedés. Igaz ez összlétszámot tekintve nem nagy lélekszámokat jelent, de mégis nagyon más, mint a régiók más megyéiben. Természetesen ez összefüggésben lehet a vármegye települési fejlettségével is. Viszont akkor a római katolikus és evangélikus felekezeteknél is hasonló tendenciákat kéne lássunk, de nem ezt látjuk. Mind a két felekezetnél jelentős lélekszám csökkenést találunk ezeken a településtípusokon a vármegyében.

Reformátusok létszám változása 2022-ben a 2011-es létszám százalékában Magyarországon, valamint Pest, Vas és GYMS vármegyékben (4. ábra)

©Csanády M. 2024. Forrás: KSH 2022.

Megvizsgálva Győr-Moson-Sopron vármegye azon 124 települését, ahol 2022-ben legalább 10 fő vallotta magát reformátusnak, azt fogjuk találni, hogy 7 település volt, ahol változatlan, 85 olyan volt, ahol nőtt a reformátusok lélekszáma 2011-hez képest. A legnagyobb növekedést a mesés nevű Bősárkányon mutathatják fel a reformátusok. Itt a 2011-es 5-főről 33-főre nőtt azok száma, akik 2022-ben reformátusnak vallották magukat. Ez 660%. Harminc olyan települést fogunk találni a vármegyében, ahol 50 főnél többen vallották magukat reformátusnak és nőtt a reformátusok lélekszáma. Közülük 13-ban még 2011-ben nem érte el a református lélekszám az 50 főt.

Sőt, szinte kivétel nélkül a 2022-es népszámlálás során mért számnál alacsonyabb volt a magukat reformátusnak mondók száma már 2001-ben is.

Ha ezeknek a településeknek a szociológiai jellemzőit vizsgáljuk, amennyire ezt a népszámlálás alapján lehetséges, akkor azt láthatjuk, hogy a döntő többségükön az országos, a Nyugat-Dunántúl régiós, és a vármegyei átlagot meghaladóan vannak a 10 év alatti és a 11–19 korosztályhoz tartozó állampolgárok. Más részt a döntő többségükön az országos, a Nyugat-Dunántúl régiós, és a vármegyei átlagot alulmúlva vannak a legidősebb korosztályhoz tartozók.

Gyarapodó 50 főnél nagyobb református közösségek Győr-Moson-Sopron vármegye	Változás (%)	2022	2011
Vámosszabadi	314	135	43
Dunaszeg	258	93	36
Győrújbarát	218	368	169
Lébény	217	65	30
Fertőszentmiklós	216	93	43
Tényő	215	73	34
Ásványráró	210	86	41
Nagyecenk	204	92	45
Koroncó	184	81	44
Győrzámoly	182	113	62
Győrújfalú	173	97	56
Kajárpéc	152	50	33
Mosonszentmiklós	148	59	40
Kapuvár	137	149	109
Rábapatona	134	51	38
Pannonhalma	133	97	73
Kópháza	133	53	40
Gönyű	131	175	134
Veszprémvarsány	129	62	48
Harka	125	95	76
Ágfalva	119	74	62
Mosonmagyaróvár	115	1 152	1 003
Sopron	115	2 115	1 844
Fertőd	114	73	64
Adba	114	92	81
Pér	110	225	204
Nyúl	109	128	117
Rajka	107	59	55
Győr	103	5 483	5 308
Töltéstava	101	188	186

Győr-Moson-Sopron vármegye estében joggal merülhetne fel az a gondolat, hogy a reformátusok növekedése valahogyan a határon túli migrációval függ össze. Adott esetben Szlovákiából beköltözött felvidéki magyar reformátusok járulnak hozzá a reformátusok létszámának növekedéséhez. A fenti települések adatai alapján ez nem tűnik valószínűnek, hiszen egy települést leszámítva mindegyiken az országos, a Nyugat-Dunántúl régiós, és a vármegyei átlaghoz hasonló arányban találjuk a magyar állampolgárok arányát, sőt inkább nagyobb arányban. Ez alól egyedül Rajka kivétel, ahol a magyar állampolgárok csak a lakók 30 százalékát alkotják, míg 68 százalékot tesznek ki a nem magyar uniós állampolgárok. Ezeken a településeken a nem európai uniós állampolgárok aránya az országos arányok negyede, a Nyugat-Dunántúl régiós, és a vármegyei átlag harmada körül mozog. Az országos átlagot egyik településen sem éri el. A települések átlagában a településeken élő felsőfokú végzettségűek aránya megegyezik az országos értékkel és nagyon kicsit meghaladja Nyugat-Dunántúl régiós, és a vármegyei átlagot. Ráadásul nagyon nagy a települések között szórás. Sajnos egyelőre ennél részletesebb elemzést nem lehet készíteni az adatbázis alapján.

Pest vármegyében 78 olyan település volt 2022-ben, ahol 50 főnél nagyobb és az elmúlt 11 évben növekvő számú magát reformátusnak valló magyar állampolgár él. Még olyanból is 27 van, ahol 500-nál többen vallották magukat reformátusnak. Az alábbi településeken több mint 1000 ember volt, aki reformátusként jegyeztette be magát a népszámláláson Pest vármegyében.

Gyarapodó 50 főnél nagyobb református közösségek Pest vármegye 2022	Változás (%)	2022	2011
Érd	101	5 865	5 780
Dunakeszi	102	3 636	3 553
Szentendre	113	2 816	2 498
Veresegyház	108	2 336	2 165
Budaörs	100	2 219	2 216
Gyömrő	107	2 217	2 076
Dunaharaszti	105	2 064	1 966
Göd	111	1 761	1 592
Budakeszi	101	1 541	1 522
Halásztelek	124	1 293	1 039
Budakalász	103	1 158	1 119
Órbottyán	108	1 150	1 063
Erdőkertes	112	1 101	980
Szada	105	1 010	961

A következő táblázatban pedig azok a települések gyűjtöttem ki, ahol több mint 25%-kal nőtt a reformátusok száma és legalább 50 fő vallotta magát reformátusnak.

Gyarapodó 50 főnél nagyobb református közösségek Pest vármegye 2022	Változás (%)	2022	2011
Penc	177	53	30
Budajenő	165	223	135
Nagytarcsa	159	397	249
Kőröstetétlen	153	66	43
Délegyháza	151	653	432
Kismaros	149	142	95
Újhartyán	142	155	109
Vácrátót	135	147	109
Sződ	135	183	136
Szentlőrincváta	134	115	86
Galgahévíz	132	82	62
Remeteszőlős	131	98	75
Kakucs	130	159	122
Telki	130	366	281
Herceghalom	127	283	223
Újlengyel	126	130	103
Diósd	125	898	718
Pusztazámor	125	65	52

A fenti táblázatokban szereplő települések esetén is igaz, hogy az országos és a vármegyei átlagnál nagyobb arányban élnek az adott településen a 19 év-nél fiatalabb állampolgárok. Ahogy az is, hogy az átlagnál kisebb az idősek aránya. Itt sem találunk jelentős eltérést az állampolgárság tekintetében. Szinte mindenütt meghaladja az országos átlagot a magyar állampolgárok aránya, és a megyei átlagot is csak néhány településen haladja meg enyhén. A felsőfokú végzettségük tekintetében itt meghaladja az átlag nem csak az országos, de a megyei átlagot is. Igaz, itt még végletesebb adatokat fogunk látni. Telkiben 41%-a lakosságnak rendelkezett felsőfokú végzettséggel, míg Szentlőrincván csak 7%. Az országos átlag 19%, a Pest megyei átlag 20% volt 2022-ben.

Legvégül még azt is leellenőriztem, hogy a vizsgált településeken nem az okozza-e különbségeket, hogy az átlagnál alacsonyabb lett volna a nem válaszolók aránya. Erről sincsen szó. Természetesen egy-két százalékos eltéréseket találunk, de a vizsgált településeken átlagában enyhén, inkább magasabb volt a nem válaszolók aránya az országos és a megyei átlagoknál.

A fentiek nyomán elmondható, hogy a 2022-es népszámlálás, az előző évtizedhez képest sokkal összetettebb folyamatokra mutatott rá. Az általa-

nos európai szekularizációs folyamatok Magyarországon is jól érzékelhetőek. A római katolikus egyház esetében a magukat az egyházhoz tartozóknak vallók száma az ország településeinek 95%-án csökkenés mutat. A két nagy történelmi protestáns felekezet esetében már sokkal árnyaltabb a kép. A Magyarországi Evangélikus Egyház esetében a 3155 magyar települést figyelembe véve, a települések 26%-án tudott növekedést felmutatni a magukat evangélikusnak vallók száma. A Magyarországi Református Egyház esetében ez már a 30%-t is meghaladta 2022-ben. Ha ehhez még azt is hozzávesszük, hogy 2001-ben 2960, és 2022-ben 2946 olyan magyarországi település volt, ahol legalább 1 magát reformátusnak valló személy élt, akkor 32,7%-ról kell beszéljünk.

A többi kis keresztyén felekezet esetében a települési szintű elemzésnek nincsen értelme, hiszen ezen felekezeteknek az összes követője nem éri el a kritikus létszámot. Azért annyi mindenképpen megállapítható, hogy az egyéb kisebb keresztyén felekezetekhez magukat sorolók létszámának korábbi nagymértékű növekedése lelassult. Ez természetesen felekezetenként is változó. Vannak olyanok, amelyek már korábban is csökkenést mutattak, ami az elmúlt 11 évben tovább folytatódott. Ilyenek a román ortodoxok, bolgár ortodoxok. Vannak olyan közösségek, amelyek korábban csökkentek és az elmúlt 11 évben tudtak kicsit növekedni. Ezek a görög, az orosz és a szerb ortodoxok, az adventisták, és az anglikánok. Van közöttük olyan, amelyik a korábbi növekedéshez képest csökkenést mutat. Ilyenek az unitáriusok, baptisták, adventisták, jehovisták. Végezetül vannak azok, amelyek esetében a magukat az adott vallási közösséghez vallók száma továbbra is nőtt. Igaz, ez a növekedés az előző évtizedhez képest lelassult. Ezek a közösségek a Hit Gyülekezete és a metodisták. Legvégül egy új közösség is létrejött az Ukrán Ortodox Egyház révén. Ezeket a közösségeket egy egységként vizsgálva azt láthattuk a 2. sz. ábrán, hogy az együtt számolt növekedésük elsősorban a dunántúli régiókban, valamint Pest vármegyében és Budapesten volt a leginkább jellemző. A megyei szintű 3. ábrából viszont azt láthatjuk, hogy nem ugyanazokban a megyékben voltak a legsikeresebbek, mint a református közösségek. Inkább komplementer képet láthatunk.

Az nyilvánvaló, hogy a 2010-es évek olyan társadalmi mobilitást hoztak Magyarországon, amilyenre a második világháború óta nem volt példa. A társadalmi és az országon belüli térbeli mobilitás olyan mértékig megnőtt, mint a 19. és 20. század fordulóján. Az ország keleti, déli és északi területeiről rengetegen költöztek átmenetileg vagy végleg a nyugati és a középső² régiókba. A falvakból folyamatos a városokba történő beköltözés. Nem a fővárosba és a megyei jogú városokba, hanem a kisebb városokba. Azt is fontos hangsúlyozni, hogy az ország vallási térképén nyomot hagyott az elmúlt évtized nemzetközi vándorlása is. Egy részt a határon túli magyarok egy újabb csoportja vándorolt be végleg vagy ideiglenesen az anyaországba. Míg a 1980-as, 1990-

és a 2000-es évtizedben elsősorban az erdélyi és kisebb részben a felvidéki és délvidéki magyarok keresték a boldogulást az anyaországban, addig az elmúlt évtizedben és különösen a 2022-es év, a népszámlálást megelőző hónapokban a háború elől menekülő kárpátaljai magyarok³ érkeztek. Ahogy azt sem szabad elfelejteni, hogy 800 ezer és 1 millió között lehet azoknak a száma, akik az elmúlt évtizedekben elhagyták az országot. Végezetül a vallási térképet a környező és a távolabbi országokból érkezett nem magyar anyanyelvű és nem a domináns hazai vallási közösségekhez tartozók is színesítették. Egyelőre még inkább a térségből és Európa más régióiból érkezettek nyomát látjuk a számokban.

Mindezekkel a szempontokkal együtt is igen érdekes a vizsgált régiók és megyékben élő reformátusok létszámnövekedése. Érdemes volna a jelenséget a KSH népszámlálási adatai adta elemzési lehetőségnél is jobban megvizsgálni. Ahogy fontos volna, hogy a térség egyházi vezetői és munkatársai is jobban körbejárják a kérdést.

Idézett forrásmunkák

26

Bucsky, P. (2023. március 9). *Európa egyik legnagyobb ingázó közössége az Ausztriába járó nyugat-dunántúli magyaroké*. Forrás: G7: <https://g7.hu/kozelet/20230309/europa-egyik-legnagyobb-ingazo-kozossege-az-ausztriaba-jaro-nyugat-dunantuli-magyarok/>

Központi Statisztikai Hivatal. (2022. október 22). *Sikeresen zárult a 2022. évi népszámlálás*. Letöltés dátuma: 2023. november, forrás: Népszámlálás 2022: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu>

Központi Statisztikai Hivatal. (2022). *Kérdőív*. Forrás: Népszámlálás 2022: https://nepszamlalas2022.ksh.hu/media/KSH_nepszamlalas_2022_kerdoivminta.pdf

Központi Statisztikai Hivatal. (2023. február 16). *Közzétette a 2022. évi népszámlálás első eredményeit a KSH*. Letöltés dátuma: 2023. november, forrás: Népszámlálás 2022: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/hirek/kozzetette-a-2022-evi-nepszamlalas-elso-eredmenyeit-a-ksh>

Vörös, S. (2024. 02. 19). *Kárpátaljai magyar geográfus: „80-90 ezren maradhattunk”*. Letöltés dátuma: 2024. 02., forrás: Válaszonline: <https://www.valaszonline.hu/2024/02/19/karpat-alja-ukrajna-demografia-tarsadalom-magyarsag-kovaly-katalin-interju/>

1 (Központi Statisztikai Hivatal, 2022) (Központi Statisztikai Hivatal, 2023) – **2** (Bucsky, 2023) – **3** Vörös, 2024